

DIN CORESPONDENȚA LUI IOSIF VULCAN CU FR. HOSSU-LONGIN ȘI A. BĂRSEANU

de
VIOREL FAUR

Publicarea corespondențelor trimise de Iosif Vulcan, deși inițiată de Liviu S. Marian (1907¹), constituie încă un deziderat istoriografic, devreme ce mai există destule asemenea mărturii epistolare, atît în fondurile unor instituții (arhive și biblioteci), cît și în cele particulare. Dacă la apariția celei de a cincea serii a revistei *Familia* (în 1965), Iosif Pervain considera presant necesară elaborarea unui „*catalog* al scrisorilor lui Vulcan”², acum — la peste două decenii — apreciem că se impune alcătuirea unui *corpus* cu aceste documente, care să fie editat. Au apărut deja numeroase corespondențe în diferite periodice, la care s-ar putea adăuga cele inedite, aflate în locurile menționate. Pînă la concretizarea respectivei cerințe, continuăm să introducem în circuitul științific noi corespondențe semnate de Iosif Vulcan, dezvăluind date necunoscute referitoare la preocupările cărturarului român, la raporturile sale cu contemporanii. Este vorba de scrisorile pe care le-a trimis lui Francisc Hossu-Longin (în număr de nouă) și Andrei Bărseanu (numai două).

Stabilit la Deva, Francisc Hossu-Longin³ își începe activitatea de avocat în anul 1878, prilej pentru I. Vulcan de a-l felicita⁴ și de a-i solicita sprijinul — în postura de „colectant” al „întreprinderilor” sale literare în acest oraș — pentru răspunderea revistelor *Familia* și *Șezătoarea*⁵ într-un mediu local cît mai larg. Din partea inițială a corespondenței se degajă încrederea lui I. Vulcan în faptul că fostul său colaborator — timp de „aproape doi ani”⁶ —, care cunoștea dificultățile întâmpinate de el în direcția menținerii *Familiei*, îl va ajuta în mod prompt și camaraderesc (a se reține, în acest sens, formularea: „Domnule frate”). O neinspirată precizare din finalul scrisorii (și anume: „noi mai avem la olaltă o mică soco-

¹ Iosif Vulcan, *Două scrisori către S. Fl. Marian*, comunicate de Liviu S. Marian, în *Junimea literară*, 1907, p. 236—237.

² Iosif Pervain, *Din corespondența inedită a lui Iosif Vulcan*, în Centenar „Familia”, Oradea, 1965, p. 195.

³ *Ibidem*.

⁴ *Anera* documentară nr. 1.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Viorel Faur, *Referiri la revista „Familia” și biografia lui Iosif Vulcan în*

teală, de pe cînd ai lucrat la mine“) nu a avut efectul scotant, ci a produs o nedisimulată iritare a lui Fr. Hossu-Longin. El mai primește trei corespondențe de la I. Vulcan⁷ (din 10 oct. 1881, 28 ian. și 12 febr. 1882), în care se face apel la „zelul“ său național și la „inspirațiunea suvenirilor vechi“⁸. Rezultatul a fost că Fr. Hossu-Longin îi scrie (la 13 febr. 1882) lui I. Vulcan într-o manieră extrem de dură, făcîndu-i reproșuri⁹ grave. Dar să reproducem primul pasaj al corespondenței în discuție: „*Onorabile Domnu-le!* Am primit citeva epistole de ale Dvoastră și *nu am respuns la ele inadins* (subl. ns. — V.F.), pentru că unele erau concipiate într-un limbagiu atît de nebeletristic și nejust, încît nu poteam răspunde la ele...; și așa am tăcut din respectu(l) ce detorez ziaristului, dar numai ziaristului“¹⁰. Urmează contestarea faptului că ar avea ceva datorii materiale față de I. Vulcan de pe vremea cînd a lucrat în redacția revistei *Familia*¹¹. Nu acceptă să fie „comisionariul scrierilor“ lui I. Vulcan. Îi recunoaște „meritele cîștigate pe terenul beletristic și literar“, după care formulează unele exigențe față de activitatea acestuia. Reținem, din context, afirmația în legătură cu „nisuițele continue“ ale lui I. Vulcan „*de a deveni cu orice preț deputat*“ (subl. ns. — V.F.), întreprinderile“ sale „în această cestiune“¹², care atestă intențiile redactorului responsabil al *Familiei* de a se implica în viața politică, realitate importantă la care ne-am referit într-o altă lucrare¹³, avansînd ipoteza — verificată documentar — că I. Vulcan a manifestat, mai ales din 1880 (cînd se stabilește definitiv la Oradea), un real interes față de ideea a face parte din conducerea mișcării noastre naționale, fiind prezent la Sibiu în timpul lucrărilor de constituire a Partidului Național Român.

După acest episod intervine o răceală în relațiile epistolare dintre cei doi. Abia în 1892 este reluată, de către I. Vulcan, corespondența. El încearcă să recîștige bunăvoința lui Fr. Hossu-Longin, în sensul de a-i fi util pentru difuzarea lucrărilor sale și abonarea la *Familia*. Din ultima scrisoare rezultă că Fr. Hossu-Longin a refuzat să mai primească¹⁴ asemenea sarcini, încetînd astfel colaborarea sub acest raport.

Cele două scrisori¹⁵ (din 26 august 1883 și 22 martie 1904) ale lui I. Vulcan către A. Bârseanu sînt de altă factură, reflectînd — ca și alte surse documentare — stăruința lui Vulcan de a avea buni colaboratori la revistă, cărora le plătea un modest onorariu (după posibilitățile de care dispunea), precum și grija permanentă față de Societatea pentru fond de

corespondența lui Fr. Hossu-Longin, în *Crisia*, 1984, p. 148.

⁷ Vezi *Anexele* documentare nr. 2, 3 și 4.

⁸ *Ibidem*, nr. 2.

⁹ Iosif Pervain, *op.cit.*, p. 196.

¹⁰ Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, *Corespondența lui Fr. Hossu-Longin*, vol. XIII, f. 175—180.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*.

¹³ Viorel Faur, *Presa românească din Crișana (1848—1919). Contribuția acesteia la formarea conștiinței naționale și la consolidarea unității noastre culturale*, în *Satu Mare. Studii și comunicări*, 1981—1982, p. 282—283.

¹⁴ *Anexa* documentară nr. 9.

¹⁵ *Idem*, nr. 10 și 11.

teatru român. Sînt corespondențe de o certă valoare documentară, în paginile lor existînd referiri la activitatea lui I. Vulcan ca redactor responsabil al revistei *Familia*, apoi ca membru al Academiei Române și al celor mai de seamă societăți culturale românești din Transilvania.

ANEXE DOCUMENTARE

1

Budapesta, 25/12. 1878

DOMNULE FRATE,

Te felicit la succesul censurei advocațiale.

Acuma, fiind că ești liber și ai timp de ajuns, te rog să primesci rolul de colectant al întreprinderilor mele literare în Deva.

Familia ese de două ori în septemîna, n(ume)rul de duminică ilustrat; prețul pe un an 10 fl., pe 1/2 de an 5 fl. — de la 4 exemplare plătite înainte, al 5-le se dă gratuit.

Siedietórea de la anul nou va eși de două ori în lună, prețul pe anul întreg 1 fl. 70 cr., dar abonamentul se primesce numai pe un an, — după 5 exemplare plătite al 6-le se dă gratuit.

Sper că prin zelul d(umi)itale se va pute(a) caștiga un numeru orecare de abonaenți, de aceea te rog fă ce vei pute(a)!

Déca mi-aduc bine aminte, noi mai avem la olaltă și o mică socoteală, de pe cînd ai lucrat la mine; — dar despre aceasta vei și d(umnea)ta desigur mai bine.

Te salut frățește!

Iosif Vulcan

(Biblioteca Centrală Universitară, Cluj-Napoca, fond *Corespondența lui Fr. Hossu-Longin*, vol. XIII, f. 167—168)

2

Oradea Mare, 10 oct. 1881

Pe temeiul anilor petrecuți la olaltă, te rog să ai bunătate a aduna cît de mulți abonați pe alăturata listă de prenumerațiune la opul meu „Lira mea“, menit pentru mesele din saloanele române.

Sum convins că zelul național al d(umi)itale și inspirațiunea suvenirilor vechi te va îndemna să faci tot ce va fi posibil, de aceea nici nu mai întind la vorbe, ci mă subsemn,

Al d(umi)itale amic,
Iosif Vulcan

(*Ibidem*, f. 169)

3

Oradea Mare, 28/1 1882

FRATE LONGIN,

Cu poșta de eri ți-am trimis 15 exemplare (și 1 rabat) din nr. 1 al „Ședetórei”. Te rog să le vinzi între cunoscuții d(umi)tale și apoi să-mi trimiți prețul lor pînă-n 10 februarie.

Tot odată te rog înștiințează-mă dacă vei primi și în lunile viitoare împlinirea unei asemenea cereri, rogându-te a-mi trimite prețul totdeauna pînă-n 10 a lunii următoare.

Dacă vei scrie ceva pentru rubrica „Gura satului” va fi bine primit. Odinioară colaborasem dimpreună la o foaie sub titlul acesta. Mi-ar plăce(a) să ne revedem sub firma veche.

Te salut!

Iosif Vulcan

(*Ibidem*, f. 171)

4

STIMATE D(OMNU)LE,

Te rog înapoiază-mi (în Kränzband) cu-ntoarcerea poștei exemplarele nevîndute din „Ședetórea” și să mă înștiințezi cîte să-ți trimit în lunile viitoare?

Te salut!

Iosif Vulcan

Oradea Mare, 12/2 1882

(*Ibidem*, f. 174)

5

DOMNULE LONGIN.

În mijlocul indiferentismului general, care se manifestează la noi față de literatură, dă-mi voia să-ți recomand sprijinirii revista mea „Familia”, pe care o și trimit din începutul anului.

Te salut cu stimă,

Iosif Vulcan

Oradea, 31/V 1892

(*Ibidem*, f. 183)

6

(Carte poștală)

Abonamentul dv. la „Familia” a expirat în 31 dec. 1892.

Cu stimă,

Oradea, 4/II 1893

(*Ibidem*, f. 185)

Editura „Familiei”.

7

STIMATE DOMNULE,

Scușați că sunt silit a vă ruga să binevoiți a ne trimite abonamentul „Familiei”, începând din ianuarie an(ul) curent.

Cu stimă,

Iosif Vulcan

Oradea, 1/5 1893

(*Ibidem*, f. 186)

8

STIMATE DOMNULE,

Imi ieu voia să-ți trimit cu asta ocaziune 8 exemplare din piesa mea „Ștefan vodă cel tiner” și anume 3 de lux (exemplarul cu câte 2 fl.) și 5 simple, cu câte 80 cr. și te rog dă-mi mină de ajutor pentru respindirea lor între cunoscuți.

Totodată alături și 1 es(emplar) din „Lira mea” al cărui preț e redus la 2 fl. 50 cr. (doi fl. 50 cr).

În fine, te mai rog să binevoiesci a trimite și abonamentul „Familiei” pe anul curent.

Te salut cu stimă,

Iosif Vulcan

Oradea, 30/5 1893

(*Ibidem*, f. 187)

9

STIMATE DOMNULE,

Pe temeiul vechii noastre cunoștinți mi-am permis a-ți trimite câteva exemplare din piesa mea „Ștefan vodă cel tiner”, cu rugarea cuprinsă în epistola din pachet, ca să-mi faci onoarea a le împărți între cunoscuți. Spre marea mea mirare

înse, poșta din Deva me avisează că nu vrei să primești pachetul, ceea ce eu nu pot pricepe, căci pachetul e francat, de aceea îmi vine a crede că este o greșală la mijloc!

În urmarea acesteia, am îndrumat oficiul poștal din Deva să încerce încă odată înmanuarea, iar pe d(umnea)ta te rog să-l primești și să ai bunătatea a-mi da mână de ajutor la răspunderea acestei scrieri a mele, ceea ce încă nimeni nu mi-a refuzat.

Te salut,

Oradea, 7/6 1893

Iosif Vulcan

(*Ibidem*, f. 192)

10

PREA STIMATE DOMNULE,

Am primit în momentul acesta scrisoarea Dv. prin care me înștiințați, că autorul poeziei „Murișul” sunteți Dv.

În urmarea acesteia v-am și assignat la moment prin mandat poștal modestul onorar(iu) de 4 fl. pentru acea poezie.

Ve mulțămesc pentru frumoasa băladă populară ce mi-ați trimis cu asta ocaziune și care se va publica în n(umă)r(ul) viitor. Regret că budgetul meu redacțional nu me iartă ca să pot da onorar colaboratorilor mei și pentru poezii populare.

Cu asta ocaziune repet rugarea mea de an, de a vă putea număra între colaboratorii mei.

Pentru lucrări beletristice originale ve voi da totdeauna cu plăcere un posibil onorar modest. Mult nu ve pot promite, căci n-am de unde; dar cît va fi cu putință, ve voi trimite bucuos.

La revedere în Brașov, unde voi merge și eu la adunarea Asociațiunii. Usez ace(a)sta ocaziune spre a ve ruga se binevoiți a me înștiința și pe mine la comitetul de primire, cari îngrigesce de cvartire. Eu voi sosi mercuri dimineața cu trenul de 9 ore.

Salutare!

Iosif Vulcan

(Idem, *fond Corespondența A. Bărseanu*, vol. III, f. 166).

11

ACADEMIA ROMÂNĂ

București
22 martie 1904

IUBITE COLEG,

Cu cea mai mare bucurie te înștiințez că Academia Română, în sedința sa de astăzi, Ț(i)-a votat cu 22 voturi contra 4, pentru lucrarea d(umi)tale: *Istoria școalelor centrale române gr. or. din Brașov*, din premiul Adamachi 2.000 lei, adică două mii lei.

Făcîndu-ți asta cunoscut primește sincerile mele felicitări la acest frumos succes, despre care te avisează tot astăzi, precum mi-a spus, și d(omnu)l Istrati,

care a cetit în ședință un raport foarte călduros, raport necombătut de nimeni și primit de toți foarte simpatic. Meritul succesului obținut este dar al colegului nostru Istrati, care te-a recomandat cu atîta dragoste.

Precum se vede, sesiunea generală se va închide mercuri; astfel vom pleca de aici joi dimineața și vom sosi la Brașov după miazăzi la 2.

În cazul dacă vom sosi mercuri, ț(i)-oi telegrafia! Te rog avisează pe colegul nostru Onițiu ca să ia mesuri ca de la 2 pînă la 8 seara să putem ținea ședința comitetului teatral și a secțiunii literare a Asociațiunii.

Și pînă la revedere îți string mîna frățește. La mulți ani!

Salutări cordiale,
Iosif Vulcan

(*Ibidem*, f. 168—169).